

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1

Бош муҳаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Таҳрир хайъати:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўғли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масъул котиб, доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Редакционная коллегия:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабаев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

Editorial Board:

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. scien. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

Адабиётшунослик

- 37. Po‘latova Sevara Mahmud qizi**
HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY ME‘YORIDAGI LAKUNALAR
(VOBKENT TUMANI MISOLIDA).....6
- 38. Давронова Махфуза Исроиловна**
МАВЗУ ВА МАЗМУНДА МУШТАРАКЛИК.....11
- 39. Давронова Шохсанам Ғайбуллоевна**
АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ АНЪАНАЛАРИ ВА ИСТИҚЛОЛ ДАВРИ ЎЗБЕК
РОМАНЧИЛИГИ.....18
- 40. Qurbonova Oltinoy Bekmurotovna**
IBROHIM G‘AFUROV – SHE’RSHUNOS.....26
- 41. Мусурманов Эркин Раббимович**
O‘ZBEKISTON HUDUDIDAN XITOYGA YOYILGAN
BUDDAVIYLIK G‘OYASI VA MIFOLOGIYA.....34
- 42. Рузибаева Нигорахон Рахимовна**
ЭКСТРАЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНТИТЕЗЫ В УЗБЕКСКИХ
И АНГЛИЙСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ.....40
- 43. Тўмарис Бутунбаева**
АЪЗАМ ЎКТАМ ВА МИНҲОЖИДДИН МИРЗО
ШЕЪРИЯТИДАГИ ЎХШАТИШЛАР.....47
- 44. Хажиева Феруза Мэлсовна**
ЖЕЙ ПАРИНИ ИЖОДИДА БИОГРАФИК РОМАН КОНЦЕПЦИЯСИ.....51
- 45. Zoyirova Go‘zal Nematovna**
SAMANDAR VOHIDOVNING EPIGRAF QO‘LLASH MAHORATI.....60
- 46. Охунова Гўзалхон Ҳамдамбековна**
ҲИКОЯ ЖАНРИ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....67

Тилшунослик

- 47. Bekmurodova Firuzabonu Normurodovna**
SPECIFIC FEATURES OF CEREMONIES AND THEIR LINGUAPRAGMATIC
MEANING IN UZBEK CULTURE (AS AN EXAMPLE OF WEDDING CEREMONIES).....73
- 48. Каримов Рустам Абдурасулович**
ЎЗБЕК-ИНГЛИЗ ПАРАЛЛЕЛ КОРПУСИ МАТНЛАРИНИ
ЛИНГВИСТИК ТЕГЛАШ МУАММОЛАРИ.....81
- 49. Қурбанов Мухтар Даулетбаевич**
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ФИТООЙКОНИМЛАРИНИ ЎРГАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ.....87

50. Наргиза Рашидова ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РЯДА АРАБСКИХ ОДНОКОРЕННЫХ СЛОВ, СВЯЗАННЫХ СО СФЕРОЙ ОБРАЗОВАНИЯ.....	94
51. Рустамов Дилшодбек Абдувахидович НУТҚИЙ ФАОЛИЯТ ТУРЛАРИ.....	104
52. Халилова Рухсора Рауповна ИНТЕРНЕТ МУЛОҚОТЛАРНИНГ ПРАГМАТИК ТАМОЙИЛЛАРИ.....	113
53. Юлдашева Дилором Нигматовна ОСОБЕННОСТИ НЕКОТОРЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ УЗБЕКСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ.....	119
54. Gulchehra Toshpo‘lot qizi Cho‘liyeva OHANG SITUATIV PRAGMATIK TIZIM BIRLIGI SIFATIDA.....	127
55. Mavlonova O‘g‘iloy Hamdamovna КИНОЯНИНГ ОҒЗАКИ, ВАЗИЯТЛИ ВА ДРАМАТИК КЎРИНИШЛАРДА ҚЎЛЛАНИЛИШ АҲАМИЯТИ.....	135
56. Рўзиева Дилфуза Салимбоевна ИНТЕЛЛЕКТУАЛ РОМАН ГЕНЕЗИ СПЕЦИФИК ТАСНИФИ.....	141
57. Бойматова Дилноза Бахтиёровна УНДАЛМАЛИ ГАПЛАРДА ИФОДАЛАНГАН АКСИОЛОГИК МОДАЛЛИКНИНГ ПРАГМАТИК ВА СЕМАНТИК ВАЗИФАСИ.....	147
Таржимашунослик	
58. Кенджаева Гулрух Фаттиллоевна METHODS OF TRANSLATING REALIAS IN THE NOVEL “DAYS GONE BY” BY A.QADIRI.....	153
59. Қўлдошов Ўктамжон Ўрозович ТАРЖИМАДА КОНВЕРСИВЛИК ВА АНТОНИМЛИК МУНОСАБАТИНИНГ БЕРИЛИШИ.....	160
60. Хидирова Гулнора Нарзиевна СИНТАКСИЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПЕРЕВОДЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКИХ ПЕРЕВОДОВ РОМАНА А.КАДЫРИ).....	167
61. Akhmedova Rano Ashurovna THE FEATURES OF TRANSLATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS.....	174
62. Aripova Kamola Yusupovna THE DISTINCTIVE FEATURES OF TRANSLATION OF THR NOVEL “NIGHT AND DAY”.....	179

Лингводидактика

63. Jalilova Guzal G'ulomovna

‘FLIPPED CLASSROOM’ MODULINING GAPIRISH KOMPETENSIYASINI

RIVOJLANTIRISHDAGI O’RNI: ‘KICHIK GURUHLI MUNOZARA’ TEXNIKASI.....184

64. Ш.Б.Рахимова

НОФИЛОЛОГИК ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ

ИНГЛИЗ ТИЛИДА ТАЛАФФУЗ МАҲОРАТИНИ КОММУНИКАТИВ

ЁНДАШУВ АСОСИДА ОШИРИШ.....190

Журналистика

65. Садокат Махсумова

МЕДИА МАКОНДА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ФАОЛИЯТИДАГИ

ЎЗГАРИШЛАР.....195

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Ш.Б.Рахимова
ТДПУ, Хорижий тиллар-1
кафедраси доценти

НОФИЛОЛОГИК ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ ИНГЛИЗ ТИЛИДА ТАЛАФФУЗ МАҲОРАТИНИ КОММУНИКАТИВ ЁНДАШУВ АСОСИДА ОШИРИШ

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2021-1-64>

АННОТАЦИЯ

мақола талабаларнинг чет тилида талаффуз маҳоратини ошириш масалаларига бағишланган бўлиб, унда инглиз тилида талаффуз қобилиятини ошириш методлари, мазкур жараёнга коммуникатив ёндашувнинг самарали экани асосланган.

Калит сўзлар: талаффуз, чет тили, коммуникатив ёндашув, оғзаки нутқ, коммуникатив компетенция, талаффуз қобилиятлари, мулоқот, оғзаки нутқ.

АННОТАЦИЯ

статья посвящена повышению мастерства произношения студентов на иностранном языке, в ней обоснованы методы развития произносительных способностей, эффективность коммуникативного подхода к процессу.

Ключевые слова: произношение, иностранный язык, коммуникативный подход, коммуникативная компетенция, орфоэпические способности, общение, устная речь.

ANNOTATION

the article is devoted to improving the pronunciation skills of students in a foreign language, it justifies the methods of developing pronouncing abilities, the effectiveness of the communicative approach to the process.

Keywords: pronunciation, foreign language, communicative approach, communicative competence, orthoepic abilities, communication, oral speech.

Инглиз тили халқаролашув даврида мулоқотнинг расмий тили, замонавий лингва франка (боғловчи тил) сифатида мавқеи шубҳасиздир. Амалда, ҳеч ким халқаро касбий ва ишбилармонлик ҳамкорлиги жараёнида инглиз тилидан фойдаланмасдан мулоқотга кириша олмайди.

Ҳар қандай замонавий мутахассис нафақат профессионал, балки коммуникатив компетенция, яъни мулоқотда шеригини тушуниши ва ўз нутқини баён этиши учун бўлган лингвистик ва психологик компонентларни билиши талаб қилинади.

Касбий коммуникатив компетенциянинг ушбу таркибий қисмлари она тилида ҳам, инглиз тилида ҳам ишлаб чиқиши зарур. Ўқитиш методларида эса умумийликдан кўра фарқ қиладиган жиҳатлар кўпроқ, масалан, она тили ўзга тил билан қиёсланмай ўргатилади, иккинчи тилда эса она тилига таяниб иш бошланади ҳамда она тили ва иккинчи тил

хусусиятлари ҳисобга олинади. Назарий билимлар борасида жуда катта тафовутлар кузатилади.

Биз ҳар доим ҳам нутқимизнинг қанчалик тўғри, адабий тил меъёрларига қай даражада мос экани ҳақида ўйламаймиз. Аммо замонавий шахснинг ўз мақсадларига эришишда муваффақияти ёки муваффақиятсизлиги унинг нутқи, фикрини тўғри баён қилиши билан бевосита боғлиқ. Ҳар қандай тилни ўрганиш ва нутқий алоқада амалий қўллаш унинг фонетик тузилиши, лисоний ва коммуникатив компетенция учун зарур талаффуз қобилиятларини шакллантириш билан узвий боғлиқдир.

Бугунги кунда алоқа амалиёти норматив талаффуздан турли четланишлар ва тил кўникмаларидаги тўсиқлар билан ажралиб туради, бу эса алоқа жараёнини мураккаблаштиради. Коммуникатив ёндашув талабаларга инглиз тилида талаффузнинг нозикликлари ва ўзига хосликларини тушунтиришга ёрдам беради.

Мунтазам равишда такомиллаштирилган талаффуз қобилиятлари нутқ фаолияти, нутқ, тинглаш, ўқиш каби кўникмаларнинг нормал ривожланишини таъминлайди. Дунё бўйлаб ва мамлакатимизда юз бераётган ижтимоий жараёнлар оғзаки ва ёзма нутқ ўртасидаги муносабатни сезиларли даражада ўзгартирди. Оммавий нутқ биринчи ўринга чиқди ва олдиндан тайёрланган матнларни шунчаки ўқиш эмас, балки жонли нутқни тўғри шакллантиришга талаб тобора ортиб бормоқда.

Бугунги кунда омма олдида жонли нутқ сўзлайдиганлар, оммавий ахборот воситалари, инсонлар ўртасидаги мунозарали муҳокамалар ёки илмий-амалий конференцияларда нутқ сўзловчилар сони кўпайиб бормоқда. Бу товушли нутқнинг одамларнинг нутқий амалиётига таъсирига олиб келади. Афсуски, ҳар доим ҳам сўзловчи ўзи ўрганаётган тилнинг нозик нюансларини тўлиқ тушуна олмайди.

Замонавий нутқ амалиётида кўплаб учрайдиган хатолар орасида сўзнинг ўқилиши ва талаффузидаги камчиликлар тез-тез учраб туради. Табиий ҳолатда инсонларнинг чет тилдаги мулоқотида ҳам талаффузида хатолар учрайди, улар ҳам массив, ҳам индивидуалдир. Ҳақиқат шуки, меъёрий талаффузни ўзлаштириш бизнинг давримизда фикрларни грамматик жиҳатдан тўғри ифода этиш қобилияти каби зарурдир. Оғзаки нутқнинг ҳаётимиздаги ўрни ортиб бориши шароитида орфоэпик маданият, тилнинг талаффуз ва акцентологик меъёрларига қатъий риоя қилиш муаммолари ҳар қачонгидан ҳам кескинроқ таҳлил қилиниши мақсадга мувофиқ.

Мазкур муаммонинг долзарблиги қуйидагилар омиллар билан изоҳланади:

биринчидан, нутқнинг орфоэпик дизайнининг коммуникатив ва эстетик аҳамияти; иккинчидан, нофилологик мутахассисликлар талабаларининг талаффузини яхшилаш учун услубий асосларнинг етарли даражада ривожланмаганлиги.

Чет тилини ўқитишда талаффузни ўргатиш бўйича дастлабки таълимнинг асосий қисми бошланғич босқич, яъни ўқишнинг биринчи йилига тўғри келади. Биринчи ҳафталар ва ойлар давомида интенсив фонетик машғулотлар олиб борилади, турли фонетик машқлар бажарилади.

Аммо келажакда ўқитувчи ва талаба томонидан талаффузни ўзлаштириш ва унга эътибор беришга қаратилган ҳаракатлар аста-секин сусаяди, фонетик машқларга камроқ вақт ажратилади. Таълим жараёнининг дастлабки ҳафталарида талабаларга тил сатҳлари бўйича асосий кўникмаларни эгаллашга мўлжалланган ўқув материаллари ўқитилади, аммо кейинги босқичларда талаффуз бўйича тизимли ишлар камайиб, баъзида бутунлай тўхтатилиб, ушбу кўникма тезда бой берилади;

учинчидан, нофилологик таълим йўналишлари талабаларига чет тилни ўқитишнинг бутун циклини қамраб оладиган меъёрий талаффузни ўқитишнинг ягона, узвий ва мақсадли тизими мавжуд эмас. Бу қуйидагича ифодаланади:

кўпинча мулоқотда чет тилида тўғри талаффуз қилишда, фақат тақлидий такрорлашга эътибор берилади. Имитацион такрорлаш асосан бошланғич босқичга хосдир ва бу ерда у кўпинча яхши натижалар беради: талабалар ўзлари учун янги товушларни инглиз тилида тўғри такрорлайди ва талаффуз қилади. Аммо бу босқичда шу тарзда эришилган тўғри

талаффуз фақат асосий маҳорат бу товушни тўғри талаффуз қилиш кўникмасини ривожлантиришнинг дастлабки даври деб аталади. Ушбу маҳоратни (коммуникатив компетенцияни) ривожлантириш учун жуда кўп сонли фонетик машқларни бажариш керак;

иккинчидан, тўғри талаффуз қилишни ўргатиш учун махсус услуб ёки ёндашув тўлиқ ва аниқ ишлаб чиқилмаган;

учинчидан, талабаларга меъёрий талаффузни ўргатишга эътибор чет тилларни ўқитиш дастурлари ва, табиийки, ҳар бир дарсни ўқитувчи тил материали билан тўлдирилган машқлар орқали тўлиқ бажаришга интилаётгани ва ўрганувчини кўп сонли вазифалар билан чалғитиши (мультитаскинг куп вазифалилик) сабабли сусаймоқда. Ушбу ёндашув тубдан нотўғри. Талаффуз маҳоратининг етишмаслиги, тўғри талаффуз қилиш қоидаларга риоя қилмаслик оғзаки нутқ ва ўқишни ўзлаштиришга жуда катта зарар келтиради.

Ўтказилган тажриба талаффуз ва ўқиш қобилиятини ривожлантириш бўйича интенсив (адаптив) ёндашув тўлиқ самара беришини кўрсатмоқда.

Агар ўқитувчи дарсда талаффузни шакллантиришга кўп вақт сарфласа, кейинчалик ўрганувчиларнинг ютуқлари, сифат ва самарадорлиги аниқловчи индикатор кўрсаткичлари орқали сезиларли даражада кузатилиб, талабаларнинг матнларни раво ёқиши ва қайта ҳикоя қилиши, фонетик тарзда тўғри талаффуз қилиши билан баҳоланади.

Тил ўрганувчи ўз талаффуз маҳоратини ўзи баҳолаши ҳам муҳимдир. Л. Якобовицнинг фикрича, ўрганилган бир нечта иборани чет тилида яхши талаффуз қила оладиган киши, чет тилини яхши билиши ва раво гапиришига ишонади. Чет тилини яхши биладиган, аммо фонетик хатоларга йўл қўядиган ва акцент билан гапирадиганлар ўз нутқини раво деб ҳисобламайди [4:88]. Бир қатор методистлар “талаффузни ўргатишда фақат фонетик машқларда ва матнни овоз чиқариб ўқишда йўл қўйилган хатоларни тузатиш керак, деб ҳисоблайди.

Грамматик ва луғат машқларни бажаришда талабалар томонидан қилинган фонетик хатоларни тузатиш шарт эмас деган фикр нотўғри, чунки талаффузни назорат қилиш талабаларнинг талаффуз нормаларини фаол ўзлаштиришини ташкил қилишнинг мажбурий таркибий қисмидир. Тингловчи ва таълим берувчининг талаффуз хатоларини нафақат махсус матнлар ва фонетик машқларни овоз чиқариб ўқиётганида, балки ҳар қандай машқларни бажаришда ҳам тузатиш керак. Идеал ҳолатда талабаларнинг ўзини ўзи бошқариш ва ўзаро назорати ҳам зарур. Уларнинг нутқий кўникмаларини мукамал шакллантиришда тизимли мустаҳкамлаш механизминини ташкил қилиш энг тўғри йўлдир.

Чет эл методологиясида меъёрий талаффузни ўқитишни такомиллаштириш имкониятлари кўпроқ даражада коммуникатив ёндашувни ривожлантириш билан боғлиқ бўлиб, бу ўқитишда ҳақиқий алоқанинг асосий қонуниятларини моделлаштиришга имкон беради; масофавий таълим технологияларидан кенг фойдаланган ҳолда фонетикани ўқитиш ўқиш, тинглаш ва нутқ фаолиятининг бошқа турларини ўргатиш билан бирлаштирилиши орқали эришиладиган жараёндир.

Таълим жараёнини тил ўрганиш талаб қилинаётган муҳитга мослаб ташкил қилишни узвий боғлашга уринишлар азалдан муҳим омил сифатида қаралган. Коммуникатив компетенциянинг у ёки бу даражада ривожлантиришга кўплаб олимлар, ёш тадқиқотчилар жалб қилиниб илмий изланишлар олиб борган. Жумладан, рус олимлари А.С.Пушкин (А.А.Леонтьев, В.Г.Костомаров, О.Д.Митрофанова, А.Н.Счукин, М.Н.Китайгородская), методистлар ва психологлар Э.П.Шубин, П.Б.Гурвич, И.Л.Бим, Г.В.Рогов, В.Л.Скалкина, И.А.Зимняя ва бошқалар; чет эллик мутахассислар Г.Лозанов ва унинг шогирдлари, Германияда Г.Э.Пифо, Р.Алдригт, Г. Видсон, Буюк Британияда В.Литтвуд, АҚШда С.Савигнон ва бошқалар ўз тадқиқотлари натижаларини илмий ҳамжамиятга баён қилган.

Чет тил ўргатишда коммуникатив компетенция маҳорати мақсад қилинган тилда алоқа ўрнатиш ва ўзга тилда маълумот алмашиш қобилиятига тайёрлигини, ушбу тил қўлланадиган мамлакатлар маданияти ва контекстлари ҳақида тушунчага эга бўлишликни, ўз мамлакатининг маданиятини хорижий тилда тақдим эта олиш қобилиятига эга бўлиши

бугунги ҳалқаролашув даврининг объектив заруратидир. Инсон ўрганган барча кўникмаларни келажакда ўз фаолиятида ишлатиш учун эгаллайди.

Коммуникатив таълимнинг моҳияти шундан иборатки, ўқув жараёни алоқа жараёнининг модели ҳисобланади. Аммо бу ўқув жараёни алоқа жараёнининг нусхаси дегани эмас. Алоқа жараёнининг модели сифатида ўқув жараёни яратиш мулоқотнинг асоси, муҳим параметрларини моделлаштиришни англатади, улар таркибига қуйидагилар киради: алоқа субъектининг коммуникатив фаолиятининг шахсий табиати, нутқ шерикларининг алоқаси ва ўзаро алоқаси, мулоқотнинг ишлаш шакли сифатида вазиятлар, контекстли алоқа жараёни, нутқ воситалари тизими, уларнинг ассимиляцияси, алоқа шароитида коммуникатив фаолияти, нутқ воситаларидан фойдаланишнинг функционал хусусиятларини таъминлайди.

Талабаларнинг сўзлашув компетенциясини ривожлантиришни такомиллаштиришга йўналтирилган нутқ фаолиятининг асосий турлари кўникма ва малакаларнинг ўзаро боғлиқлигини ривожлантиришни ўз ичига олади. Нутқ фаолиятининг ҳар бир турида маълум бир талаффуз маҳоратини ажратиш, яъни тинглаш қобилиятида нутқнинг овозли томонини идрок этиш маҳорати: товушлар, товуш бирикмалари, интонация; ўқиш қобилиятида - нутқ бирикларининг визуал қиёфасини уларнинг эшитиш-моторли тасвири ва товушли тасвирларини маъно билан ўзаро боғлаш қобилиятлари фарқланади. Шу нуқтаи назардан, нутқнинг талаффуз томони бўйича махсус ўқув дастурлари кенг қўлланади, уларнинг мақсади артикуляция қобилиятларини шакллантириш, фразал (иборали) стресс ва интонацияни ўзлаштиришдир. Вашингтондаги Миллий университетнинг чет тиллар кафедраси мутахассислари фикрича, талаффузни ўргатиш билан боғлиқ ҳар қандай дастурнинг принциплари қизиқарли тузилган бўлиб,

- 1) фонетик дастур мантикий мақбул тузилиши ва тушунарли бўлиши;
- 2) талабанинг фаол роли дастур асосида белгиланиши;
- 3) қабул қилинадиган маълумотлар тактил ва визуал даражаларда ўрнатилиши;
- 4) дастур бўйича ўқитилиши режалаштирилаётган ўрганувчилар (талабаларнинг) индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиши ва ўқиталадиган материални мустаҳкамлаш ҳамда мунтазам равишда натижаларини текширишга асосланганиши;

- 5) дастур интеграциялашган ўқув талаблари; талаффузни ўргатишда имло қоидалари, ўқиш, тинглаш, ёзиш ва сўз бойлигини ўргатиш билан боғлиқ ва мос бўлиши керак.

Шундай қилиб, талабаларнинг талаффуз қобилиятларини такомиллаштириш, коммуникатив тил компетенциясини ривожлантириш жараёнидаги энг машаққатли босқичлардан бири ҳисобланади. Шу сабабли, меъёрий талаффузни ўзлаштиришга сарфланадиган вақтни минималлаштириш, ўқитувчи ва талабанинг хатти-ҳаракатларини қўллаш векторини сифат жиҳатдан ўзгартириш, уларни оқилона баҳолаш йўллари излаш долзарб бўлиб қолади.

Фонетикани ва нутқ фаолияти турларини ўзаро боғлашга имкон берадиган машқларни ишлаб чиқиш ўрганувчининг талаффуз қилиш кўникмаларини шакллантириш даражаси ўз-ўзини мотивациялашга туртки бўладиган махсус мавзулардан иборат бўлиши керак.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, нафақат нофилологик таълим йўналишларида таҳсил олаётган талабалар, балки тил ўрганиш истагини билдирган барчага инглиз тилида тўғри талаффузни ўргатишда бажариши лозим бўлган топшириқлар амалдаги нутқ муаммоларини ечишга қаратилган бўлиб, мазкур камчиликлар тил ўрганиш давомийлиги ошиб кетмаслигини таъминлаши, тил ўрганиш жараёнига табиий равишда мослашиб, ўз қобилиятларини намоён қила олишига эришиш керак. Бунда тил ўргатувчи мутахассиснинг талабаларнинг тил билиш имкониятлари ва унга қўллаш лозим бўлган таълим технологияларини тўғри ҳамда самарали қўллай олиш компетенциясининг шаклланганлиги, тил ўргатиш жараёнида шахсан ўзининг нутқи равишига орқали тингловчиларда тил ўрганишга бўлган қизиқишнинг ортишига эриша олиши муҳим омил ҳисобланади.

Талабалар диққатини фонетик ходисаларга қаратиш, доимий равишда янги комбинацияларда тобора кенгайиб борадиган материал билан бойитиш самарадорликнинг

муҳим кўрсаткичидир. Ушбу омиллар нутқ фаолиятидаги талаффузга оид хатолар юзага келиш эҳтимолини камайтиради ва тўғри талаффузни мукаммал эгаллашга кўпроқ эътибор беришга ундайди.

Адабиётлар

1. Мамлакатимизда Ўзбек тилини янада ривожлантириш ва тил сиёсатини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида ПФ-6084-сон 20.10.2020

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1